

જલ સંરક્ષણ તથા જલ સંગ્રહ કે વિષય મેં રાજ્ય મેં હો રહી કાર્બવાઈ કી સંક્ષિપ્ત વિવરણાત્મક નોંધ

1. રાજ્ય સરકાર દ્વારા જલ સંરક્ષણ કે ક્ષેત્ર મેં હો રહી કાર્બવાઈ: -

જલ સંરક્ષણ, ખૂજલ પુનર્ભરણ, ટૈકોં તથા તાલાબોં કો ગહરા કરના, જલાશયોં કા નિર્માણ, લવણતા નિસ્તારણ રોકથામ કાર્યો કો બઢાવા દેના ઇત્યાદિ ગુજરાત સરકાર કે પ્રાથમિકતાઓ મેં સે એક હૈ। ઇસ ઉપલક્ષ્ય મેં રાજ્ય સરકાર ને લોગોં કે ભાગીદારી, ગૈર-સરકારી સંગઠનોં તથા ઔદ્યોગિક ઘરાનોં કે સહયોગ સે કર્ફ પ્રભાવી કદમ ઉઠાએ હૈન।

છોટે-બડે ચેકડેન્યુ :-

ગુજરાત સરકાર ને રાજ્ય મેં સરદાર પટેલ સહભાગી જલ સંરક્ષણ યોજના કા અમલીકરણ કિયા હૈ, જિસકે તહેત ચેકડેન્યુ કા નિર્માણ કાર્ય કિયા જાતા હૈ। ઇસ યોજના કે અંતર્ગત હો રહે ખર્ચ કા વહન ક્રમશ: 80:20 કે હિસાબ સે રાજ્ય સરકાર તથા લાભાર્થી કિસાનોં દ્વારા કિયા જાતા હૈ। માર્ચ, 2019 અંતિમ સ્થિતિ પર રાજ્ય મેં 169400 ચેકડેન્યુ, 305882 ખેત તાલાબ, 5241 વન તાલાબ, 35342 તાલાબ કો ગહરા કરના ઇત્યાદિ મિલાકર કુલ 515865 જિતને જલ સંગ્રહ કે કામ સમ્પન્ત હો ચુકે હૈન।

સુજલામ સુફલામ જલ સંચય અભિયાન કે અંતર્ગત માર્ચ 2019 તક 30416 કમ સમ્પન્ત હુએ હૈન તથા કરીબન 12279 પુરાને તાલાબોં કો ઔર ગહરા બનાને કા કામ પૂરા હો ચુકા હૈ। લોકભાગીદારી સે જલ સંરક્ષણ કે કામ રાજ્ય મેં હો રહે હૈન।

2. ગુજરાત રાજભવન મેં જલ સંરક્ષણ વ જલ પ્રબંધન કે ઉપલક્ષ્ય મેં કી ગઈ કાર્બવાઈ: -

1. ગુજરાત રાજભવન પરિસર મેં જલ પ્રબંધન પ્રણાલી કી દેખભાલ હમ નિષ્ઠાપૂર્વક કર રહેં હૈન। રાજભવન કે ઉદ્યાનોં ઔર ઉનમેં લગે પેડ્ઝ- પૌથોં ઇત્યાદિ કે નિભાવ કે લિએ હમને Water Sprinkler System લગાઈ હૈ। ઇસને પાની કે ન્યૂનતમ ઉપયોગ કે સાથ હરે-ભરે પરિસર કો પ્રભાવી ઢંગ સે બનાએ રખને મેં હમારી મદદ કી હૈ।
2. વર્ષા જલ સંરક્ષણ કા કામ સુચારુ રૂપ સે કરને કે લિએ રાજભવન કી તરફ સે રાજ્ય કે સઙ્ક્રાન્ત ઔર આવાસ વિભાગ કો Rain Water Harvesting કી યોજના તૈયાર કરને કે નિર્દેશ દિએ ગએ હૈન। ઇસ યોજના કો સરકાર કી સ્વીકૃતિ ભી મિલ ચુકી હૈ। વર્ષ 2021-2022 તક યહ પરિયોજના કાર્યાન્વિત કી જાએગી। ઇસસે રાજભવન પરિસર કે બારિશ કે જલ કા ભૂમિ સંરક્ષણ સુનિશ્ચિત હો સકેગા।
3. રાજભવન મેં દિન-પ્રતિદિન કે ઠોસ કચરે કા નિષ્કાસન દૈનિક આધાર પર કિયા જાતા હૈ।

**3. ગુજરાત કે વિશ્વવિદ્યાલયોं મેં જલ સંચયન ઔર જલ પ્રબંધન સુનિશ્ચિત કરને કે સંદર્ભ
મેં હો રહી કાર્યવાઈ: -**

કેંદ્ર સરકાર દ્વારા સ્વચ્છતા, સ્વાસ્થ્ય ઔર જલ સંરક્ષણ કો લેકર વિશ્વવિદ્યાલયોં કી સક્રિય ભાગીદારી કી પરિકલ્પના કી ગર્ફ હૈ જો વિકાસ કી રાષ્ટ્રીય પ્રમુખ આવશ્યકતાએ હૈનું।

ઇન પ્રાથમિકતાઓં કે અનુરૂપ માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલય (શિક્ષા મંત્રાલય) કે તત્વાવધાન મેં મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય શિક્ષા પરિષદ દ્વારા તૈયાર કિએ ગએ "જલ શક્તિ પરિસર" ઔર "જલ શક્તિ ગ્રામ" 2 મૈન્યુઅલ તૈયાર કિએ ગએ હૈનું, જિનમેં ઉચ્ચતર શૈક્ષણિક સંસ્થાનોં કે લિએ વિસ્તૃત જલ સંરક્ષણ યોજના કી રૂપરેખા દી ગર્ફ હૈ।

ગુજરાત કે રાજ્યપાલ શ્રી આચાર્ય દેવવ્રત જી ને 5 અક્ટૂબર, 2019 કો રાજ્યભવન, ગાંધીનગર મેં એક વિશેષ કાર્યક્રમ મેં રાજ્ય કે વિત્તપોષિત વિશ્વવિદ્યાલયોં તથા નિજી પોષિત વિશ્વવિદ્યાલયોં કે ઉપ-કુલપતિયોં કી ઉપસ્થિતિ મેં ઇન મૈનુઅલોં કા વિમોચન કિયા થા। ઇસ કાર્યક્રમ મેં મહાત્મા ગાંધી નેશનલ કાઉંસિલ ઑફ રૂરલ એજ્યુકેશન કે ડૉ. ડબ્લ્યૂ. જી. પ્રસન્નકુમાર, રાજ્ય કે શિક્ષા મંત્રી તથા શિક્ષા વિભાગ પ્રમુખ અધિકારીયોં કી ઉપસ્થિતિ મેં સખ્તી ઉપ-કુલપતિયોં કો યહ નિર્દેશ દિયા ગયા થા કિ વહ અપને-અપને વિશ્વવિદ્યાલયોં કે પરિસરોં કે લિએ જલ સંરક્ષણ કી યોજના તૈયાર કરકે ઉનકા કાર્યાન્વયન કરેં।

ઇસ ઉપલક્ષ્ય મેં હમ પુનઃ ઇન સૂચનાઓં કો સખ્તી વિશ્વવિદ્યાલયોં કે ઉપ-કુલપતિયોં કો ભેજ રહેં હૈનું તથા ઉચિત કાર્યવાઈ કરને કે નિર્દેશ દે રહેં હૈનું।

કુછ વિશ્વવિદ્યાલયોં ને ઇસ ક્ષેત્ર મેં ઉલ્લેખનીય કાર્ય ભી કિયા હૈ।

**4. ઇંજીનિયરિંગ કોલેજોં કે પાઠ્યક્રમોં મેં એકીકૃત જલ પ્રબંધન પાઠ્યક્રમ કો સમાવિષ્ટ
કરના: -**

હમારે દેશ કે સર્વાંગીણ વિકાસ કે લિએ એકીકૃત જલ પ્રબંધન એક પ્રાથમિકતાવાળા ક્ષેત્ર હૈ।

ગુજરાત ભી ભારત કા સબસે અધિક પાની કે અભાવગ્રસ્ત રાજ્ય મેં સે એક હૈ, જિસને અતીત મેં કર્ફ સૂખે (draughts) દેખે હૈનું। સૌરાષ્ટ્ર, કચ્છ ઔર ઉત્તર ગુજરાત કે ક્ષેત્રોં મેં પીને કે પાની કી ભારી પૂર્તી કરને કે લિએ જલ પ્રબંધન ઔર સંરક્ષણ (conservation) પર હમને અત્યધિક બલ દિયા હૈ। યહ વિષય હમારે લિએ બહુત મહત્વપૂર્ણ હૈ ઔર હમેં ઇસ વિષય કે વિશેષજ્ઞોં કી આવશ્યકતા ભી હૈ, જો ઇસ મોર્ચે પર ચુનૌતીયોં કા સામના કરને મેં હમારી મદદ કર સકેં।

इस उपलक्ष्य में हमारी इंजीनियरिंग कॉलेजों ने तथा विश्वविद्यालयों ने बहुत महत्वपूर्ण भूमिका निभाई है। हमारे यहाँ कई ऐसे कॉलेजीस और विश्वविद्यालय हैं जहां इच्छुक छात्रों को स्रातक, स्रातकोत्तर स्तर के पाठ्यक्रम उपलब्ध हैं। इनमें से कुछ प्रमुख संस्थानों की सूची निम्नलिखित है :-

क्रम नं	विश्वविद्यालय / कॉलेज के नाम	उपलब्ध पाठ्यक्रम
(1)	(2)	(3)
1.	एमएस यूनिवर्सिटी ऑफ बड़ोदा, वडोदरा	<ul style="list-style-type: none"> ME (जल संसाधन इंजीनियरिंग) ME (सिंचाई और जल प्रबंधन इंजीनियरिंग) BE (सिंचाई और जल प्रबंधन)
2.	गुजरात प्रौद्योगिकी विश्वविद्यालय, अहमदाबाद	<ul style="list-style-type: none"> वाटर रिसोर्स इंजीनियरिंग (सिविल इंजीनियरिंग) में मास्टर ऑफ इंजीनियरिंग (एमई)
3.	सरदारकृष्णनगर दांतीवाड़ा कृषि विश्वविद्यालय, बनासकांठा	<ul style="list-style-type: none"> M. Tech. मिट्टी और जल इंजीनियरिंग
4.	पारुल इंस्टीट्यूट ऑफ टेक्नोलॉजी, वडोदरा	<ul style="list-style-type: none"> M. Tech. (जल संसाधन इंजीनियरिंग)
5.	एलडी कॉलेज ऑफ इंजीनियरिंग, अहमदाबाद	<ul style="list-style-type: none"> M. Tech. (सिविल) जल संसाधन इंजीनियरिंग
6.	एलडी कॉलेज ऑफ इंजीनियरिंग, अहमदाबाद	<ul style="list-style-type: none"> M. Tech. (सिविल) जल संसाधन इंजीनियरिंग
7.	लखधीरजी इंजीनियरिंग कॉलेज, मोरबी	<ul style="list-style-type: none"> स्रातकोत्तर स्तर का पाठ्यक्रम (मास्टर ऑफ इंजीनियरिंग)
8.	शांतिलाल शाह इंजीनियरिंग कॉलेज, भावनगर	<ul style="list-style-type: none"> स्रातकोत्तर स्तर का पाठ्यक्रम (मास्टर ऑफ इंजीनियरिंग)
9.	डॉ. एस. और एस.एस. Gandhi शासकीय इंजीनियरिंग कॉलेज, सूरत	<ul style="list-style-type: none"> एम.ई.आई (जल संसाधन इंजीनीयरिंग)